Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliserings-projekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

2026 09 23

Herlufsholm Skole
Fem dimittender
1626-1633

Michael Vinding, dr.phil.

Povel Jensen Kolding blev født i Kolding i 1581, søn af rådmand og tolder Jens Povlsen.[1] Jens var en af Koldings rigeste mænd med gode forbindelser til Kolding Slot. Således var kansler Niels Kaas fadder til Povel. De gode tider fik dog en brat ende efter Jens i 1585 blev udnævnt til tolder. Jens kom hurtigt i vanskeligheder pga. store restancer til staten. Det førte til hans fallit. Få år senere, i 1592, døde han. Efter faderens død, blev Povel i 1594 sendt til Sorø Skole med støtte af sin fadder, kansler Niels Kaas. I april 1600 blev Povel optaget på Københavns Universitet. Et år senere, da København var hærget af pest, drog Povel udenlandsk.

I juni 1601 i Prag sluttede Povel sig til Tyge Brahe, hvem han gik til hånde og tjente indtil dennes død 24. oktober 1601. Så vidt vides var Povel den eneste dansker ved Brahes dødsleje.
Povel skrev i dagene efter Brahes død, blot 20 år gammel, et smukt elogium til Brahes minde. Det blev, sammen med et digt af den berømte astronom Johannes Kepler, oplæst under Brahes bisættelse i Prag 4. november 1601.[2] Efter Tyge Brahes død vandrede Povel til Italien og besøgte bl.a. Rom, hvor Peterskirken endnu ikke var indviet. På hjemvejen opholdt han sig i længere tid ved universitetet i Wittenberg, reformationens vugge.

---

[1] For Povel J. Kolding, se Vinding 2026. For Jens Povlsen, se Vinding 2023.
[2] Vinding 2026.

I 1604 erhvervede Povel, 23 år gammel, magistergraden. Han fik således ret til at søge rektorembeder. I 1605 blev han valgt til rektor for Aalborg skole. I 1608 blev han kaldet til sognepræst til Vindinge og Kvislemark, og i 1615 udnævnt til provst i Øster Flakkebjerg Herred.

I 1622 blev Povel udnævnt til præst til Herlufsholm og forstander for Herlufsholm Skole. Povel overtog en økonomisk synkende skude. Men det lykkedes ham med stor succes at bringe Herlufsholm på fode igen. Povel er måske den bedste forstander i Herlufsholm Skoles historie.

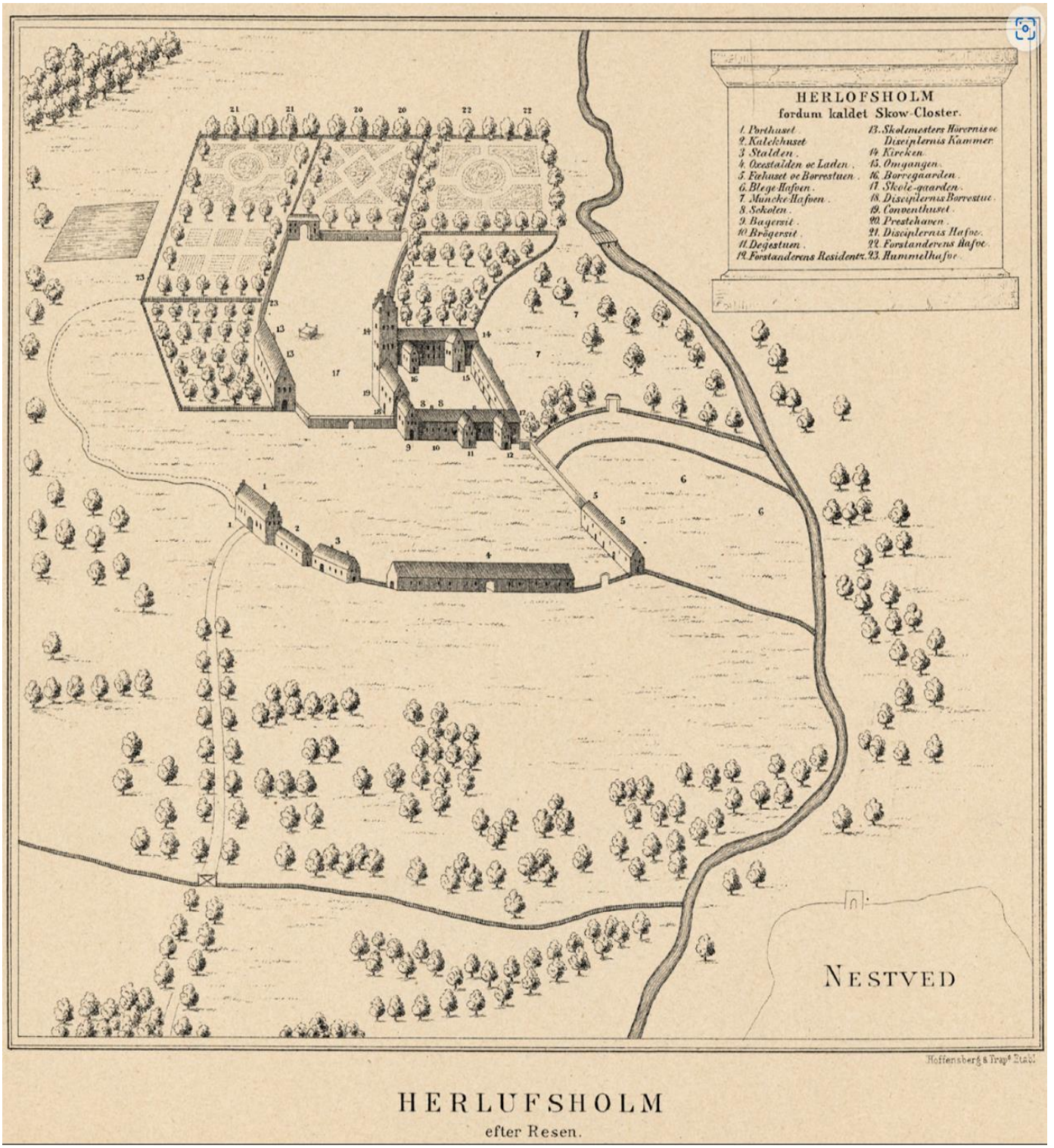
Træt af det brydsomme arbejde søgte Povel sin afsked. I 1631 blev ansøgningen accepteret, hvorefter han flyttede til Lille Næstved for dér at være præst og provst.

Povl døde 18. oktober 1640 - og hans hustru Johanne kun 8 dage senere. De blev begravet i Herlufsholm kirke. C. 1670 opsatte Koldings søn etatsråd, professor Rasmus Vinding (se nedenfor) et epitafium i Herlufsholm kirke for sin fader.[3] Opsætningen skete i forbindelse med, at Rasmus Vinding overførte sine forældres kister til sit gravsted i St. Rochi Kapel i Vor Frue Kirke.

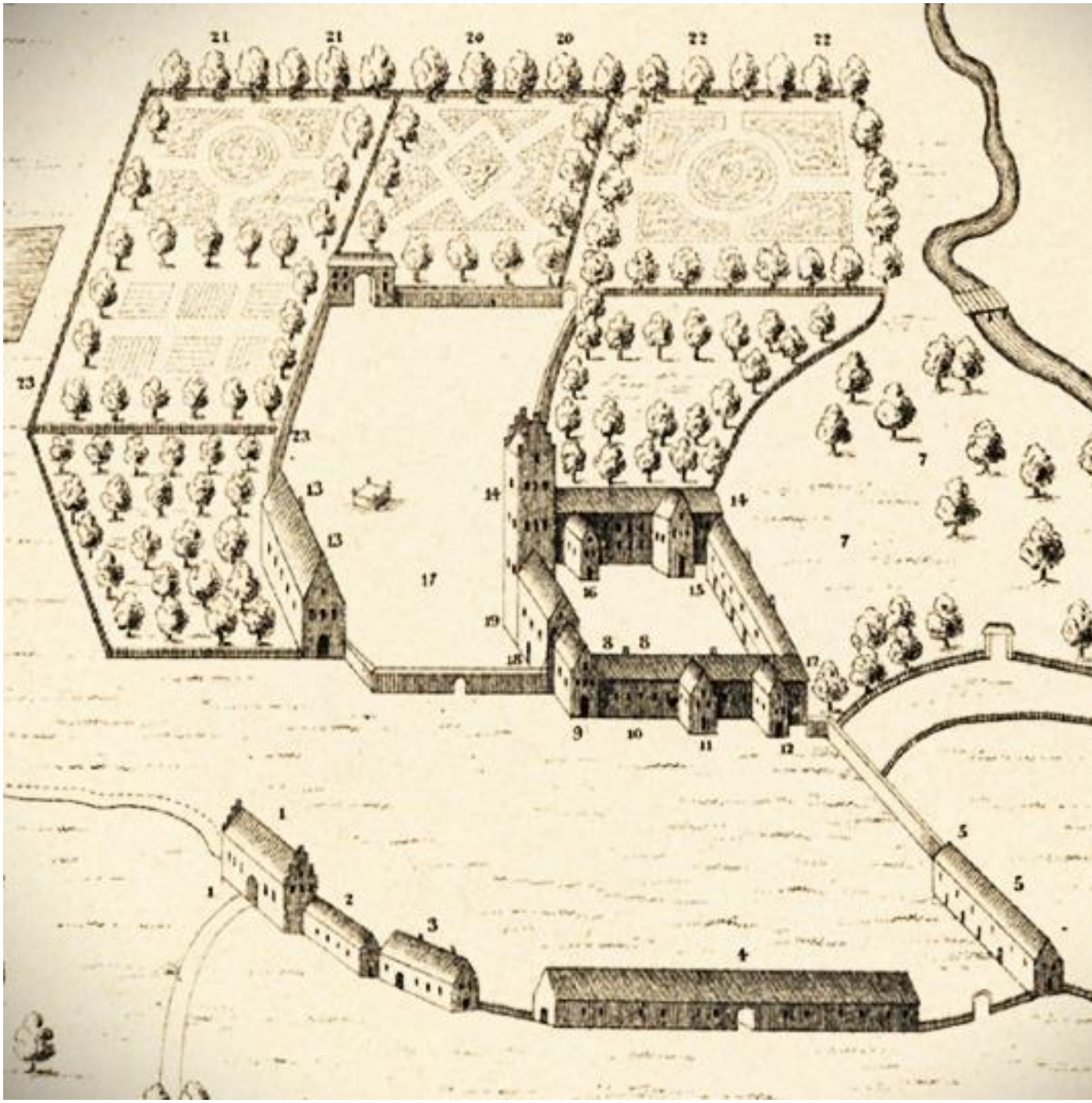
I perioden 1626-33 dimitteredes tre af Povels sønner fra Herlufsholm: I 1626 Jens (dimittend nr. 78), og i 1632 Rasmus og Peder (nr. 98 og 99). Hertil kommer i 1626 Povels stedsøn Samuel Rasmussen fra hustruens første ægteskab (nr. 77); og i 1633 Povels fætter Peder Iversen Munk (der var på alder med Povels sønner) (nr. 108), søn af storkøbmand og borgmester Iver Povlsen.[4]

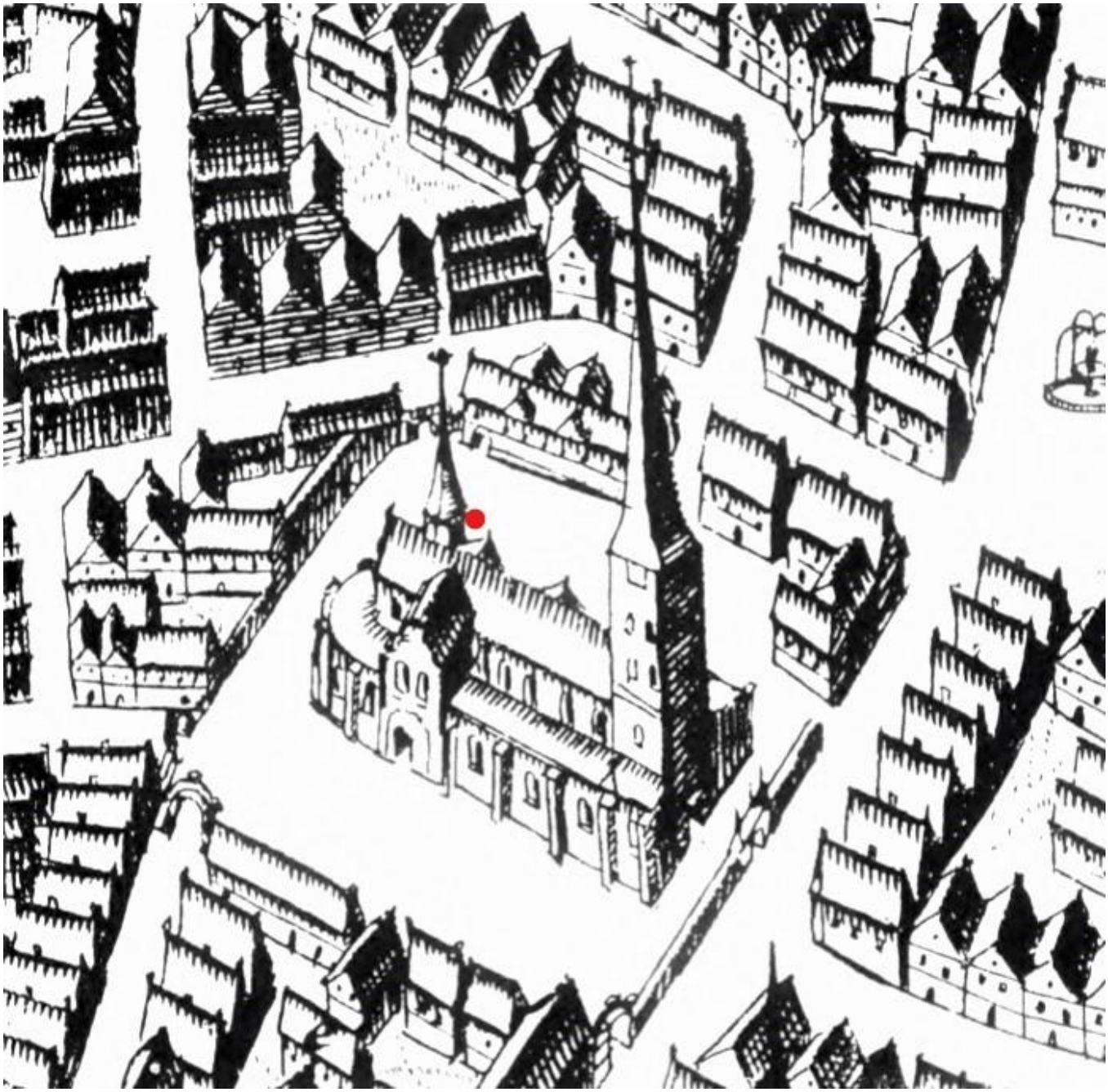
[3] Nationalmuseet 1938:1160 og 1168.
[4] Leth og Wad 1875, og Wad 1882. For Iver Povlsen, se Vinding 2024a; for sønnen Peder Iversen Munk, se Vinding 2024b.

Prospekt af Herlufsholm efter Resen Atlas over Næstved by, 1677.

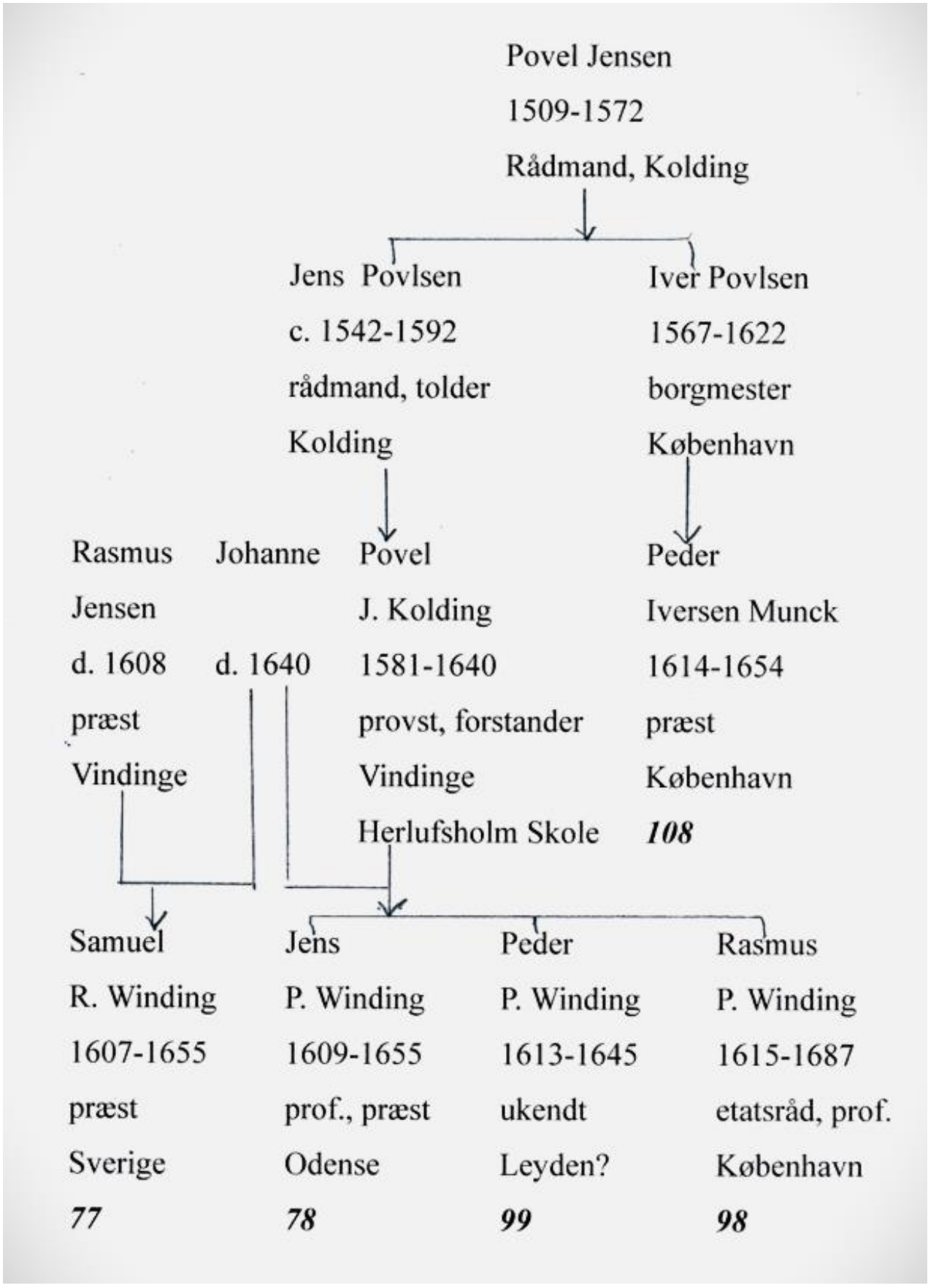
Udsnit af Resens prospekt.
1: porthus. 4: stald. 8: skolen. 9: bageri. 10: bryggeri. 12: forstanderens residens. 13: skolemesterens og hørernes residens. 14: kirken. 17: skolegården. 21: elevernes have. 22: forstanderens have. Til højre i prospektet ses Suså.

Vor Frue Kirke 1674. Den røde prik viser Skt Rochi Kapel. Nygade (som nu er del af Strøget) blev først anlagt nogle år senere. Derfor gik Strøget ad Vimmelskaftet og gennem Skoubogade (skoboderne) til Gammel Torv, hvor man kan se et springvand og et hjørne af Københavns rådhus. To af de tre gavlhuse ved rådhuset tilhørte Povel J. Koldings farbror, borgmester Iver Povelsen (Vinding 2024a).

Gravmæler over Rasmus Vinding og Thomas Bartholin, St. Rochi Kapel, Vor Frue Kirke, København. Holger Jacobæus (originale) Rejsebog, 1673, gengivet i Andersen 2017: 343. Se også Maar 1910 og Malling 1927.
På gravmælet til højre skimtes et maleri: en mand og to kvinder. Han med langt hår. Er det Rasmus Vinding og hans to hustruer?

Povel Jensen Koldings slægtsmæssige bånd til de fem dimittender

77. Samuel Rasmussen Winding (1626)

Faderen Rasmus Jensen, f. c. 1550, 1573 residerende kapellan ved St Petri Kirke Næstved, 1582 præst Vindinge og Kvislemark, 1604 gift med 18-årige Johanne Petersdatter, f. 1585 i Malmø. Parret fik fire børn, hvoraf kun sønnen Samuel blev voksen. Rasmus Jensen døde i 1608. Samme år blev Johanne gift med sognets nye præst, Povel Jensen Kolding.

Samuel Rasmussen Winding**,** 1607-1655, var kun ét år gammel da hans far døde. Han voksede op med Povel Jensen Kolding som sin far og dennes og moderens børn som sine søskende. Samuel blev sat i Sorø skole i 1619; efter 6 år vendte han tilbage til Herlufsholm. Dimitterede fra Herlufsholm i 1626 sammen med sin halvbror Jens Vinding; de blev immatrikuleret samme dag (13. november 1626) ved Københavns Universitet. 'Hører' (underlærer) på Herlufsholm i omkring seks år inden han i 1634 af Palle Rosenkrantz blev kaldet til præst til Fræninge og Valsø (Fränninge og Volsjö) i Skåne. I 1635 blev Samuel gift i Malmø med Margarethe, datter af sognepræst i Malmø Hans Raffn (Ravn). Samuel døde i pesten 1655.

Samuel havde tre sønner, der blev voksne: Hans S. Winding, datoer ukendte, klokker i Fränninge, hvis efterkommere var præster og apotekere, bosat i Sverige; Rasmus S. Winding, 1646-1699, kapellan til Orø (Holbæk), præst i Odden, efterslægt ukendt; og Peder S. Winding, f.c. 1635, baccalaur Københavns Universitet, underlærer (hører) ved Metropolitanskolen.[5]

[5] Vinding 2021a.

78. Jens Poulsen Winding (1626)
Jens Poulsen Winding (Vinding), 1609-1655, student Herlufsholm 1626, udenlandsk 1628-1635, bl.a. Franeker, Wittenberg, Königsberg (Kaliningrad), og Oxford, magister 1637, professor, *lector theologiæ*, Odense Gymnasium og sognepræst til Åsum, 1635-1655.[6] Jens' syv år lange udenlandstur har været genstand for en fin artikel baseret på hans selvbiografi (*vita*).[7]

Ved sin hjemkomst fra Oxford i 1635 måtte han aflægge beretning over for kansler Friis om sine syv år udenlandsk. Da kansleren spurgte, om det ikke var bedre at tjene Gud i sit eget land end i det fremmede, svarede den unge 26-årige verdensmand med at citere Marcus Ciceros berømte ord: *patriam esse, ubicunque bene est*; "fædreland er, [hvor jeg finder] leveforholdene er gode." Det faldt kansleren for brystet, og Jens blev kritiseret for at have et sind, der elskede og higede efter det fremmede. Jens måtte derfor kort efter, 5. november 1635, undergå en offentlig prøve ved universitet. Blandt tilhørerne formodes at have været hans gamle rejsekammerat Hans Svane, der samme år overtog stillingen som professor i Østerlandske sprog, i 1646 professor i teologi og senere ærkebiskop. Jens klarede prøven med stor berømmelse. Derfor besluttede kansleren, at Jens skulle ansættes som professor, *lector theologiæ*, ved gymnasiet i Odense og tillige som sognepræst til Aasum.

Jens havde fire sønner, hvoraf kun én blev voksen: *Peder Vinding*, 1657-1684, lic. jur., assessor i kancellikollegiet, ejer af Lammehave gods ved Ringe.[8]

---

[6] For professor Jens Vinding, se Vinding 2021b og Vinding 2024c.
[7] Kornerup 1957.
[8] For lic.jur. Peder Vinding til Lammehave, se Vinding 2025.

98. Rasmus Poulsen Winding (1632)
Erasmus Vinding, 1615-1687, rektor Sorø 1638-1646, 1648 professor i græsk og senere i historie, værge for Vor Frue Kirke 1660-1684, 1664 assessor (dommer) i højesteret, hovedforfatter af Danske Lov 1683, etatsråd 1684.

Gift første gang 1649 med Margrete Fincke, datter af professor, rektor ved Københavns Universitet Jacob Fincke. Gift anden gang 1653 med Ingeborg Jacobæa, datter af biskop Jacob Matthiesen og Anne Caspersdatter Bartholin.

Ven med Peter (Schumacher) Griffenfeld. Rasmus kæreste ven var professor Thomas Bartholin, der ligesom Rasmus og dennes ældre bror Peder studerede i Leyden i 1638. Rasmus og Bartholin oprettede et fælles gravsted i Vor Frue Kirke.

Rasmus Vinding er kendt for sit imponerende værk fra 1665, *Regia Academia Hauniensis in Regibus,* der har biografiske beskrivelser af samfundets elite, specielt inden for den akademiske verden. Rasmus største eftertryk efterlod han dog som hovedforfatter af Christian 5.s Danske Lov fra 1683, som er det danske riges første samlede rigslov.

Rasmus Vinding havde syv børn, bl.a. sønnen *Poul Vinding*, 1658-1712, professor i græsk, assessor i højesteret, etatsråd, ejer af Farumgård, efor for Borch's kollegium 1691-1712, hvor han tog Holberg under sine vinger. Far til oberst *Andreas Vinding*, 1691-1766, til Bidstrup ved Randers, og *Ingeborg Dorthea Vinding*, 1686-1734, gift med general, gehejmeråd (minister), ridder af elefanten, *Poul de Løvenørn* til Bregentved.

Ætten er uddød i agnatisk linje.

99. Peder Poulsen Winding (1632)
1613-1645, student Herlufsholm 1632, hvorefter han blev indskrevet på Københavns Universitet. Rejste udenlandsk 1633. I 1634 ved akademiet i Franeker (Nederlandene), hvor han udgav en disputats på fransk om filosofiens historie.[9]

I 1635 immatrikuleredes Peder i Leyden, og var 1636 i Padua (Padova). Hjemme igen i august 1636. 1638 tilbage i Leyden. August 1639 gift i Leuven (Brabant) i Belgien med Genoveva Ignatia, f. 1616, datter af den berømte belgiske humanist Erycius *Puteanus* van der Putten, 1574-1646. Puteanus var oprevet over datterens ægteskab.

December 1639 tilbage i Danmark, marts 1640 ud igen, november 1640 tilbage i Danmark i forbindelse med forældrenes død. Boede hos søsteren Anne og hendes mand Johan Bartskær, der i 1640 havde overtaget præsteembedet på Herlufsholm. Rejste ud igen i november 1642. Vendte tilbage i foråret 1644. Død juni 1645. Begravet i Herlufsholm kirke.[10]
Tyder hans lange ophold på Herlufsholm om problemer i ægteskabet? Ingen kendte børn.

Thomas Bartholins '*De Medicina Danorum Domestica*' har en liste over danske mænd, der var medicinske doktorer eller licentiater; her nævnes en Petrus Vindingius.[11] Eftertiden har taget det for givet, at der er tale om Peder Poulsen Vinding.[12] Det er dog usikkert idet Peder, så vidt vides, studerede filosofi, ikke medicin.

---

[9] Winding, P. 1634. Se Worm 1773: 564.
[10] Birket Smith, S., 1879 og Wad 1882: 49.
[11] Bartholin 1666: 370.
[12] NN 1926: 11 og Carøe 1922: 128.

108. Peder Iversen Munck (1933)
Peder blev født c. 1614,[13] søn af den rige borgmester Iver Povlsen, der var Povel J. Koldings farbror. 1633 student fra Herlufsholm. Derefter flerårig studietur i udlandet. I 1638 immatrikuleret ved universitetet i Leyden, og i 1640 ved universiteterne i Basel og Padua. I 1641 blev han magister fra Københavns Universitet. I 1644 sognepræst i Hvidovre (Nedre Ovre eller Ovre-Ydre) og 'den nye kirke uden for Nørreport' samt 3. kapellan ved Vor Frue Kirke.

Da Peder Iversens forgænger, Peder Nielsen Slagelse, døde i 1644 var der uenighed internt ved hoffet og blandt professorerne om hvem, der skulle have embedet. Det blev derfor besluttet at trække lod! Man havde i forvejen sikret sig at alle kandidater var indforståede med i givet tilfælde at overtage enken, Katrine (Cathrine, også kendt som Trine) Sørensdatter, der heldigvis var *integerrimae famae mulier* - en kvinde med et uspoleret rygte! Lodtrækningen faldt ud til Peders fordel. Det var ikke held – det var Guds vilje![14]

Peder Iversen Munck døde i 1654 som kun 40-årig, fire år efter sin moder, og blev nedsat i forældrenes grav i Vor Frue Kirke.

I hans efterslægt Munck (Munch, Munk) var mange præster. Nu er slægten uddød i agnatisk linje.

---

[13] For Peder Iversen, se Vinding 2024b, NN 1926, Rørdam 1857-59.
[14] For en interessant samtidig beskrivelse af forløbet, se Rørdam 1857-59.

LITERATUR

Bartholin, T., 1666, *De Medicina Danorum Domestica*.
Birket Smith, S., 1879, Raadmand i Kolding Jens Povlsens Slægtebog, *Danske Samlinger*, 2 R. VI, 1877-1879, pp. 244-260
Carøe, K., 1922, *Den danske Lægestand 1479-1900.*
Kornerup, B. 1957, Lector theologiæ Jens Poulsen Windings Vita, *Hist. Filos. Medd. Dan. Vid. Selsk*. 37, no. 2.
Leth, A. og Wad G.L. 1875, *Meddelelser om Dimitterede fra Herlufsholm.*
NN 1926, *Stamtavle over Den Vindingske Slægt MDIX-MCMXXV.*
Rørdam, H.F., 1857-59, Historiske Efterretninger om Christian IV's Kirke udenfor Nørreport ved Kjøbenhavn, *Kirkehistoriske Samlinger*, Tredje Bind.

Vinding, M. 2021a, *Vinding/Winding Slægterne: Et præliminært studie*. Danskernes Historie Online (Slægtsforskernes Bibliotek).
- 2021b, *Jens Poulsen Winding. En lærd i Odense i 1600-tallet.* Danskernes Historie Online (Slægtsforskernes Bibliotek).
- 2023, *Jens Povlsen, c. 1542-1592. Rådmand og tolder i Kolding.* Danskernes Historie Online (Slægtsforskernes Bibliotek).
- 2024a, *Iver Povlsen, 1566-1622. Købmand og borgmester i København. Hans levned og samtid.* Danskernes Historie Online (Slægtsforskernes Bibliotek).
- 2024b, *Iver Povlsen, 1566-1622. Borgmester i København. Hans efterslægt.* Danskernes Historie Online (Slægtsforskernes Bibliotek).
- 2024c, *Jens Poulsen Winding, Qvaestiones, 1634*. Danskernes Historie Online (Slægtsforskernes Bibliotek).
- 2025, *Peder J. Winding til Lammehave, 1637-1684, Lic.jur., assessor i Kancellikollegiet*. Danskernes Historie Online (Slægtsforskernes Bibliotek).
- 2026, *Povel Jensen Kolding, 1581-1640, Forstander for Herlufsholm Skole, Hans levned og efterslægt.* Danskernes Historie Online (Slægtsforskernes Bibliotek).

Vindingius, Erasmus Pauli, 1665, *Regia Academia Hauniensis in Regibus: Conservatoribus: Rectoribus: professoribus suis repraesentata,... ex Regiis Fundationibus & Rescriptis, Actis Academiae, Programmatis, &c collegit, disposuit, & suis sumtibus edi curavit.*
Wad, G.L., 1882, *Meddelelser om Dimitterede fra Herlufsholm. Fortsættelse.*
Winding, P., 1634, *Disp. de Philosophia*. Fransk.
Worm, J., 1773, *Forsøg til et Lexicon over danske, norske og islandske lærde mænd, etc.*